

Корольчук Віктор Володимирович,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної
власності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ТОРГІВЛЕЮ ДІТЬМИ

Однією з проблем, що стоять перед Україною та світовою спільнотою, є торгівля дітьми. Це негативне явище може виявлятися у різних формах – від викрадення дітей до їх продажу з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи. Жертви торгівлі дітьми використовуються для примусової праці, у порнобізнесі, як донори для трансплантації тканин і органів тощо.

Предметом торгівлі може бути будь-яка особа незалежно від статі і віку: хлопчики – з метою експлуатації праці, малолітні – з метою використання в жебрацтві, будь-які діти – для вилучення і трансплантації органів. Торгівля дітьми є лише складовою частиною феномена торгівлі людьми. Поширенню цього явища сприяють такі чинники, як підвищення мобільності населення, трудова міграція, зростання безробіття серед жінок, збільшення доступу населення до мережі Інтернет, який практично не контролюється з точки зору закону і нерідко використовується з корисливою і навіть злочинною метою. Будучи пов'язаною із секс-індустрією і фінансовими махінаціями, торгівля дітьми часто стосується інтимних сторін людського життя, впливаючи на розвиток усього суспільства, перетворюючи людину в раба.

Часто торгівля дітьми розглядається як проблема боротьби зі злочинністю. Стратегія протидії полягає у цьому випадку в застосуванні кримінального покарання, розвитку міжнародної координації дій поліції й інших заходів, що дають можливість більш ефективно переслідувати злочинців.

В останні роки у зв'язку із збільшенням потоку нелегальних мігрантів і посиленням міграційних процесів у всьому світі торгівля дітьми все більше ототожнюється з нелегальною міграцією. У рамках цього підходу запобігання торгівлі дітьми перетворюється, таким чином, на боротьбу проти нелегальної міграції. Крім цього, торгівля дітьми

розглядається і як проблема розподілу трудових ресурсів у світовому чи регіональному масштабах, у контексті трудової міграції і примусової праці. Розгляд проблеми через призму примусової праці приводить до висновку, що торгівля дітьми – не що інше, як експлуатація людини, примус її до виконання тих чи інших трудових функцій. Протидія торгівлі дітьми за такого підходу зводиться до створення належних умов роботи, що виключають примусову працю й експлуатацію людини.

Одним з підходів до визначення суті торгівлі дітьми є моральний, який засуджує проституцію, рабство та інші форми експлуатації. З цього погляду торгівля дітьми розглядається як зло, що завдає шкоди моральному здоров'ю суспільства. Найбільш незахищеними на ринку праці і соціально вразливими верствами населення є дівчата, хлопчики.

Така ситуація вимагає підвищення рівня поінформованості малолітніх про небезпечні ситуації, в яких можуть опинитися потенційні жертви торгівлі людьми, а також про безпечну поведінку за кордоном.

В областях нашої країни майже не докладається зусиль щодо підготовки і розповсюдження, показу інформаційних матеріалів із цієї проблематики. Тому розв'язання даної проблеми полягає у формуванні належної зацікавленості з боку засобів масової інформації до вирішення цього питання, а також у відпрацюванні спільних механізмів превентивної роботи шляхом виготовлення рекламних щитів, проведення прес-конференцій тощо. Особливої уваги і посилення потребує профілактична робота в сільській місцевості, селах та селищах, оскільки саме в такій місцевості концентрується значна кількість осіб із потенційної групи ризику. Метою таких заходів є: створення умов для протидії торгівлі дітьми та пов'язаній з нею злочинній діяльності; підвищення ефективності роботи з виявлення таких злочинів та осіб, які постраждали від торгівлі дітьми, через розробку та вжиття заходів щодо створення належних соціальних та економічних умов для потенційних груп ризику.

Аналізуючи фактори впливу на проблему можемо констатувати що є сильні сторони та слабкі сторони такої діяльності, а саме:

- проведення роз'яснювальної роботи серед різних категорій населення щодо наслідків нелегального виїзду за кордон;

- підвищення ефективності роботи з виявлення злочинів у сфері торгівлі дітьми та осіб, що їх учиняють;

– реінтеграція осіб, постраждалих від торгівлі дітьми, шляхом надання громадськими організаціями психологічної, соціально-педагогічної та юридичної допомоги особам;

– наявність фондів, розвиненої інфраструктури з підтримки осіб, постраждалих від торгівлі дітьми

– високий рівень безробіття, особливо у сільській місцевості;

– низький рівень обізнаності мешканців області щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном, а також наслідків нелегального працевлаштування за кордоном;

– відсутність системи захисту осіб, потерпілих від торгівлі дітьми;

– незначний розмір соціальних виплат сприяє пошуку додаткового заробітку, особливо жінками.

Також можна виокремити можливості та загрози:

– збільшення кількості людей, обізнаних з питань безпечної поведінки за кордоном;

– відсутність мотивації у населення щодо пошуку роботи на території області та України ;

– невідповідність розміру соціальних виплат, в тому числі допомоги по безробіттю, реальним потребам населення, що недостатньо стимулює громадян до пошуку роботи та отримання нових спеціальностей;

– зростання рівня еміграції висококваліфікованих кадрів.

Як висновок проблеми, пов'язані з організацією протидії торгівлі дітьми слід вирішувати обґрунтованим шляхом із використанням засобів розв'язання проблеми, усвідомлюючи обсяги, джерела фінансування, строки та етапи виконання таких завдань і заходів, як:

– створення реінтеграційного центру для осіб, постраждалих від торгівлі дітьми;

– проведення моніторингу з проблем протидії торгівлі дітьми;

– підвищення рівня поінформованості суспільства про небезпечні ситуації, в яких можуть опинитися потенційні жертви торгівлі дітьми, засоби захисту, які надаються державою і спеціальними установами, засоби карного й адміністративного впливу, здійснювані державою щодо протидії торгівлі дітьми, розробку і реалізацію освітніх програм, адресованих педагогам та учням освітніх закладів, установ для дітей – сиріт, а також безробітним особам;

– роз'яснювальної роботи серед різних критичних верств населення, а саме: тренінгів, семінарів, відеолекторіїв, круглих столів, конференцій;

– друку та розповсюдження інформаційно-роз'яснювальних видань інформаційно-методичних матеріалів за темами: «Мої правила безпеки за кордоном», «Експлуатація дитячої праці – порушення прав дитини!», «Торгівля дітьми – це злочин!» тощо;

– висвітлення проблеми торгівлі дітьми у засобах масової інформації, роз'яснювальної роботи серед різних верств населення за допомогою засобів масової інформації про небезпечні ситуації, в яких можуть опинитися потенційні жертви торгівлі дітьми, про засоби захисту, що надаються державою і спеціальними установами;

– створення реінтеграційного центру для осіб, постраждалих від торгівлі дітьми, надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі дітьми, зокрема у поверненні додому, працевлаштуванні та професійному навчанні;

– розвиток співробітництва з громадськими та міжнародними організаціями, що проводять діяльність, пов'язану з протидією торгівлі дітьми;

– використання міжнародного досвіду щодо запобігання торгівлі дітьми та боротьби з нею, захисту прав осіб, які постраждали від зазначеного злочину, розшуку зниклих за кордоном, їх повернення та реабілітації;

– розроблення механізму психолого-соціальної реабілітації постраждалих дітей.

За позитивної реалізації цих заходів можна очікувати такі результати:

– підвищити рівень інформованості населення та усвідомлення проблем торгівлі дітьми і як результат – зменшити кількість людей, що стають жертвами цього злочину;

– включити до освітніх програм для дітей та молоді, зокрема тих, що навчаються у дитячих будинках і школах-інтернатах області, питання протидії торгівлі дітьми з метою зменшення ризику їх потрапляння до сексуального та трудового рабства;

– підвищити кваліфікацію спеціалістів управління у справах молоді та спорту облдержадміністрації, що беруть участь у здійсненні заходів із протидії торгівлі дітьми, а також у боротьбі з нею шляхом організації навчання державних службовців і представників громадських організацій;

– підвищити рівень надання реабілітаційної допомоги, збільшити кількість реінтегрованих осіб шляхом посилення соціальної, юридичної, медичної та психологічної допомоги постраждалим особам.

Крижна Валентина Володимирівна,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії
злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ВИДИ ТА ФОРМИ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДИТИНИ

Проблема насильства над дітьми є дуже актуальною в усьому світі. Поширення насильства щодо дитини виявляє зв'язок із загальним зростанням кількості випадків насильства в суспільстві, насильницьких злочинів, суїцидів та нещасних випадків з легальним результатом. Держава і суспільство мають відстоювати і захищати права дитини, серед яких: право на життя і фізичну недоторканність; право не бути об'єктом знущань чи жорстокого, нелюдського або принизливого поводження; право на здоровий та безпечний розвиток та ін. Всі ці права порушуються, коли дитина піддається насильству.

Тому одним із пріоритетних напрямків соціальної політики України є боротьба зі злочинами проти життя, здоров'я, волі й гідності особистості. Українське суспільство почало усвідомлювати, наскільки поширеним явищем є насильство у різних його формах та проявах, як це травмує дітей, що стають його жертвами. Всупереч поширеній думці, кривдниками є не незнайомці, а родичі й люди, яких дитина знає і яким довіряє. Діти часто соромляться або бояться розповісти про те, що з них знущаються. Основними причинами незвернення дітей до правоохоронних органів вважають страх помсти кривдника, сором перед оточенням, зневіра в можливостях захисту, небажання згадувати та говорити про травмуючі події, а іноді діти просто не знають іншого ставлення до себе, а тому вважають його нормою.

Стаття 16 Конвенції ООН про права дитини закріплює положення про те, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання у здійснення її права на особисте життя. У поняття особистого життя включаються,